

‘KLASİK’ VE ‘YENİ’ AVRASYACILIK: GEÇMİŞTEN GELEN DEVAMLILIK

Eurasianism “Classical” and “Neo”: The Lines of Continuity

Prof. Dr. Mark BASSIN*

Çeviren: Özgür TÜFEKÇİ**

Özet:

Rus dış politikasının en önemli boyutlarından biri Avrasyacılık'tır. Bugün Aleksandr Dugin'in öncülüğünü yaptığı “Yeni Avrasyacı” görüş, geçmişteki “Klasik Avrasyacı” fikirlerden beslenmektedir. Günümüzde Dugin, Yeni Avrasyacılığın önemini ortaya koymak, derinliği ve kökenine vurgu yapmak için her ne kadar klasik Avrasyacılığa atıfta bulunsa da, bu iki gelenek arasında aslında benzerliklerden çok farklılıklar vardır. Söz konusu farklılıklar dört noktada toplanabilir: kavramsal çerçevede, coğrafi boyutta, Batı'yı algılama şeklinde ve jeopolitik bağlamda. Buradan hareketle bu çalışma, “Avrasya nedir?”, “Avrasya nerededir?”, “Batı nedir?” ve “Avrasya'nın dünyadaki yeri nedir?” soruları temelinde Dugin'in yeni Avrasyacılık düşüncesinin, klasik Avrasyacı görüşle karşılaştırmalı bir analizini yapmaktadır.

Anahtar kelimeler: Aleksandr Dugin, Avrasyacılık, Batı, Jeopolitik, Rusya

Abstract:

The Eurasianism is one of the most important aspects of Russian foreign policy. The present “neo Eurasian” approach pioneered by Aleksandr Dugin is nurtured by the “classical Eurasian” perspective of the past. Although Dugin refers to the classical Eurasianism in order to demonstrate the importance of the neo Eurasianism and to emphasize its depth and origin, in fact there are more differences than similarities between the two traditions. The differences can be grouped in four categories: conceptual framework, geographical dimension, perception of the West and geopolitical context. Moving from these differences, this paper through the questions "What is Eurasia?", "Where is Eurasia?", "What is the West?" and "What is the place of the Eurasia in the world?", attempts to make a comparative analysis between the “neo Eurasianism” approach of Dugin and “classical Eurasianism” concept.

Keywords: Aleksandr Dugin, Eurasianism, West, Geopolitics, Russia

* Södertörn Üniversitesi, Baltık ve Doğu Avrupa Çalışmaları Merkezi Öğretim Üyesi

** King's College London, Savaş Çalışmaları Bölümü Doktora Öğrencisi

GİRİŞ

Stephen Shenfield'in belirttiği gibi Avrasyacılık kavramı birçok şey ifade eder¹. Aslında bu durum fiilen, Sovyetler Birliği sonrası politika anlayışının geçici ideolojik birikimi içerisinde var olan popüler anahtar kavramlardan biri olarak ortaya çıkan Avrasyacılık terimi için bir küçümsemedir². Diğer taraftan, popülerite tutarlılığın devam ettirilmesi için olmazsa olmaz bir şart değildir ve bu Avrasyacılık için de kati surette geçerli bir durumdur. Ulusal düzeyde, birçok farklı Avrasya menşeli görüş açıları ve doktrinler Evgenii Primakov'dan³ Gennadii Ziuganov'a⁴ ve unutulmaması gereken Aleksandr Dugin'e⁵ kadar uzanan seçkinler silsilesi tarafından dile getirilmektedir. Son dönemde artan şekilde Vladimir

¹ Stephen D. Shenfield, "Official Eurasianism in Orenburg Province," *Johnson's Russia List: Research and Analytical Supplement*, no. 10 12 Temmuz 2002, <http://www.cdi.org/russia/johnson/6350-7.cfm> (erişim 13 Ekim 2006).

² Mark Bassin, "Eurasianism and Geopolitics in Post-Soviet Russia", **Russia and Europe**, (Ed.), Jakub Godzimirski, Norwegian Institute of International Affairs, Oslo, 1996, s. 33–42; Boris Erasov, "Rossiia v evraziiskom prostranstve," *Obshchestvennye nauki i sovremennost'* 2, 1994, s. 57–67; **Evraziiskii proekt modernizatsii Rossii: za i protiv**, Moskova, 1995; (Ed.) N. N. Beliakov ve V. A. Perov "Evraziiskii proekt: real'nosti, problemy, kontseptsii (materialy 'kruglogo stola')", Klub '*Realisty*': *Informatsionno-analiticheskii biulleten'*, no. 16, Moskova, 1996; David Kerr, "The New Eurasianism: The Rise of Geopolitics in Russia's Foreign Policy," *Europe-Asia Studies* 47, no. 6, 1995, s. 977–988; Christer Pursiainen, "Eurasianism and neo-Eurasianism: The Past, Present, and Postmodernity of a Russian Integration Ideology", *UPI Working Papers* V, Finnish Institute of International Affairs, Helsinki, 1998; Andrei P. Tsygankov, "Hard-Line Eurasianism and Russia's Contending Geopolitical Perspectives," *East European Quarterly* 32, no. 3, 1998, s. 315–334.

³ E.g., Iu. B. Tavrovskii, "Tri kruga novoi ideologii," *Nezavisimaia gazeta*, 8 Eylül 1999, <http://www.ng.ru/politics/1999-09-08/trikruga.html> (erişim 24 Ekim 2006).

⁴ G. A. Ziuganov, "Evraziia: sud'ba i vyzov," **Drama vlasti: stranitsy politicheskoi avtobiografii**, Moskova, 1993, s. 173–179; G. A. Ziuganov, **Geografiia pobedy: osnovy rossiiskoi geopolitiki**, Moskova, 1998.

⁵ Aleksandr Dugin, **Proekt 'Evraziia'** Moskova, 2004; Aleksandr Dugin, **Evraziiskii put' kak natsional'naia ideia**, Moskova, 2002; Aleksandr Dugin, **Osnovy geopolitiki. Geopoliticheskoe budushchee Rossii: myslit' prostranstvom**, 4. Baskı, Moskova, 2000; Aleksandr Dugin, "Teoriia evraziiskogo gosudarstva," **Russkii narod i gosudarstvo**, (Ed.) N. N. Alekseev, Moskova, 1998, s. 5–20.

Putin’in de gizli bir Avrasyacı olduğu dile getirilmektedir⁶. Bunun ötesinde, Rusya’nın siyasi merkezinin dışında, Sovyetler Birliği sonrasındaki boşluk içerisinde etnik açıdan hem Rus olan hem de olmayan yerel siyasi seçkinler tarafından Avrasyacılık modelleri geliştirilip güçlendirilmiştir. Rus olmayan yerel siyasi seçkinler Kazakistan⁷, Tataristan⁸ ve Sibirya’da⁹ yerleşmiş bulunan çeşitli yerli grupları kapsamaktadır. Tüm bunlara ek olarak, iki dünya savaşı arası yılların ‘klasik’ döneminin (ki bu dönem kendi içerisinde oldukça heterojen ve ideolojik olarak bölünmüş bir harekete tanıklık etmiştir)¹⁰ ve Sovyetler Birliği’nin kendi

⁶ Vladimir Putin, “Rossiia vseгда oshchushchala sebja evroaziatskoi stranoi,” **Evraziistvo: teoriia i praktika**, Moskova, 2001, s. 3–6; Sebastian Alison, “Putin pushes for ‘Eurasian Union’,” *Moscow Times* 10 Ekim 2000, <http://www.themoscowtimes.com/stories/2000/10/10/011.html> (erişim 8 Kasım 2006); “Putin, Shaimiev hail Eurasianism,” *RFE/RL Newline* 9, no. 163, 29 Ağustos 2005, <http://www.hri.org/news/balkans/rferl/2005/05-08-30.rferl.html#04> (erişim 17 Ekim 2006).

Sağ görüşlü Fransız gazeteci Jean Parvulesco’nun *Vladimir Poutine et l’Eurasie* adındaki makale koleksiyonu, Dugin’in danışmanlığı ile Rusça’ya oldukça kışkırtıcı bir başlık altında çevrilmiştir: Zhan Parvulesco, **Putin i evraziiskaia imperiia**, (çev.), V. I. Karpets, St. Petersburg, 2006.

⁷ Nazarbayev yönetimi, Avrasyacılığı resmi bir devlet ideolojisi olarak görmekte ve onaylamaktadır. Nursultan Nazarbaev, **Evraziistvo: ot idei k praktike** Astana, 2004; Nursultan Nazarbaev, “Evraziiskii soiuz: strategii integratsii,” *Evraziia* 1, 1996, s. 3–8; **Evraziistvo i Kazakhstan. Trudy Evraziiskogo nauchnogo foruma ‘Gumilevskie chteniia’**, 2, Astana, 2003. Dugin, Kazakistan’ın, daha doğrusu, Nazarbayev’in Avrasya misyonunu destekleyen önemli bir demeç vermiştir. Aleksandr Dugin, **Evraziiskaia missiia Nursultana Nazarbaeva**, Moskova, 2004.

⁸ Rafael Khakim, “Russia and Tatarstan. At a Crossroads of History,” *Anthropology and Archaeology of Eurasia* 37, no. 1, 1998, s. 30–71; D. M. Iskhakov, “Kritika novoi evraziiskoi ideologii v sovremennom Tatarstane,” **Evraziistvo: problemy osmysleniia**, Ufa, 2002’nin içerisinde, s. 24–29.

⁹ **Evraziia: etnos, landshaft, kul’tura** St. Petersburg, 2001.

¹⁰ Mark Bassin, “Classical Eurasianism and the Geopolitics of Russian Identity,” *Ab Imperio* 2 (2003), s. 257–267; Marlène Laruelle, **L’idéologie eurasiiste russe, ou comment penser l’empire**, L’Harmattan, Paris, 1999. Klasik Avrasyacılığın dört kaynağı için bkz; **Rossiia mezhdü Evropoi i Aziei: Evraziiskii soblazn. Antologiya**, (Ed.) L. I. Novikova ve I. N. Sizemskaiia, Moskova, 1993; **Mir Rossii – Evraziia. Antologiya**, (Ed.) L. I. Novikova ve I. N. Sizemskaiia, Moskova, 1995; P. N. Savitskii, **Kontinent Evraziia**, Moskova, 1997; Nikolai Sergeevich Trubetskoi, **Istoriia. Kul’tura. Iazyk**, Moskova, 1995; Nikolai Trubetskoi, **Nasledie Chingiskhana**, Moskova, 1999; Nikolai Nikolaevich Alekseev, **Russkii narod i gosudarstvo**, Moskova, 1998; G. V. Vernadskii, **Nachertanie russkoi**

içerisinde Avrasyacı hareket ile ilgili bakış açılarını sürdürmeye yönelik denemelerin (bu denemelerin büyük kısmı L. N. Gumilev'e aittir) vukuu bulunduğu 20. yüzyıl, ardında zengin bir Avrasyacılık mirası bırakmıştır¹¹. Tüm bu çeşitli cisimleştirmeler, farklılaşan siyasal içerikleri ve ileri düzeyde farklı olan siyasal ve ideolojik gündemleri uyumlu hale getirmek için şekillendirilmişlerdir ve şekillendirilmeye devam edilmektedirler. Bunun temel nedeni, sınırlı ve temel düzeyde bile olsa Avrasyacılığın herhangi anlamlı bir şekilde bir takım doktrinel paydalara indirgenmesinin imkânsız olmasıdır. En fazla iki ortak unsurun tüm bu modeller içerisinde yer aldığı söylenebilir: Avrasyacılık her tabanda Avrupa ve Asya temelli ilkelerin yegâne sentezini temsil ettiğini ileri sürmekte ve bu iddiasına günümüzde 'klasik' mirasın tek varisi olduğunu da eklemektedir.

Bu makale, Avrasyacılığın karışık ideolojik durumunu düzenlemek için, 1920'lerin ve 1930'ların Klasik Avrasyacılığı'nın ışığı altında önemli güncel açıklamaları (özellikle Aleksandr Dugin'in fikirleri) dikkate alarak bir başlangıç arayacaktır. Yukarıda da belirtildiği gibi Dugin, Sovyet Rusya sonrası dönemde Avrasyacı konseptin çok önemli bir temsilcisidir ve tam bu noktada söylenebilir ki; Dugin konu ile ilgili en çok tanınan ve en üretken yazar ve yorumcudur. Buna ek olarak Aleksandr Dugin, kamu siyaset alanı içerisinde önceleri siyasi hareket olarak anılan bir organizasyondan daha sonra Avrasyacı siyasi parti oluşumuna kadar herkesten daha fazla bu fikirleri geliştirmeyi başarmıştır. Herkesten çok Dugin için, Klasik Avrasyacılığın siyasal-entellektüel mirasını temsil etme isteği, yansıtılmak istenen mesajın temel unsurudur. O geçmişten gelen bu devamlılığı farklı yollarla sürdürür. Bu amaçla bir taraftan kendi yazılarında klasik geleneğe olan ideolojik bağlılığını açıkça ortaya koyarken, diğer taraftan klasik Avrasyacılığın temel eserlerinin geniş ölçekli kurgulanıp yeniden basılmasını

istorii, St. Petersburg, 2000; G. V. Vernadskii, **Opyt istorii Evrazii. Zven'ia russkoi kul'turyk**, Moskova, 2005.

¹¹ Boris Paramonov, "Sovetskoe Evraziistvo," *Zvezda* 4 1992, s. 195–199. Gumilev için bkz. Lev Nikolaevich Gumilev, "Epokha kulikovskoi bitvy," *Ogonek* 36, 1980, s. 16–17; Lev Nikolaevich Gumilev, **Drevniaia Rus'i velikaia step'**, Moskova, 1989; L. N. Gumilev, **Iz istorii Evrazii**, Moskova, 1993; L. N. Gumilev, "Menia nazyvaiut evraziitsem..." *Nash Sovremennik* 1, 1991, s. 132–141; L. N. Gumilev, "Skazhu Vam po sekretu, chto esli Rossiia budet spasena, to tol'ko kak evraziiskaia derzhava..." **Ritmy Evrazii: epokhi i tsivilizatsii**, Moskova, 1993, s. 25–32.

sağlar. Bu eserlerin kurgulanıp yeniden basılması yoluyla Dugin, iki dünya savaşı arası dönemin analizinin yapılmasını sağlamış ve bunun sonucunda da bu dönemi günümüz için kolay incelenebilir hale getirerek çok önemli bir hizmet gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda bu durum onun diğer amacı olan literatüre damgasını vurma isteğine hizmet etmiştir ve bu sayede onun devamlılığı canlandırma talebini de desteklemiştir. Tüm bunların ışığı altında bu makalenin amacı, Dugin’in kendi fikirleri ile önceki dönemin bakış açıları ve öncelikleri arasındaki önemli yansımaların ve uyumsuzlukların bazılarını ayrıntılı bir şekilde göstermektir.

Dugin’in birçok kitabı ve makalesi akademik çevrelerin dikkatini çekmekte ve birçok araştırmamanın konusunu oluşturmaktadır¹². Bu nedenle, bu makaledeki analiz de bu kaynaklardan birine ekseriyetle farklı bir kaynağa dikkat çekecek. Bu kaynak, 2001-2002 döneminde “Bir Avrasya Perspektifi” (A Eurasian Perspective) adı altında basılan yazılı görüşlerden oluşmaktadır ki o dönemde Dugin’in başlattığı Avrasyacı Hareket’in ideolojisini ve programını düzenlemektedir¹³. Çoğunluğu imzasız olmasına rağmen, Dugin’in kaleminden çıktıkları aşikârdır ve bunlar benim inceleyeceğim iki nedenden dolayı oldukça yararlıdır. Bir taraftan bu belgeler, diğer yazılarındaki karmaşık ve belirsiz tartışmaları özetlemekte ve

¹² Dugin için, bkz. John B. Dunlop, “Aleksandr Dugin’s ‘Neo-Eurasian’ Textbook and Dmitrii Trenin’s Ambivalent Response,” *Harvard Ukrainian Studies* 25, no. 1/2, 2001, s. 91–127; Marlène Laruelle, “Alexandre Dugin: esquisse d’un eurasisme d’extrême droite en Russie post-soviétique,” *Revue d’études comparatives Est-Ouest* 32, no. 3, Eylül, 2001, s. 85–103; Marlène Laruelle, “The Two Faces of Contemporary Eurasianism: An Imperial Version of Russian Nationalism,” *Nationalities Papers* 32, no. 1, Mart, 2004, s. 115–136; Andreas Umland, “Classification, Julius Evola and the Nature of Dugin’s Ideology,” **Fascism: Past and Present, East and West**, (Ed.) Roger Griffin, Werner Loh, ve Andreas Umland, Ibidem-Verlag, Stuttgart, 2006, s. 486–494; Markus Mathyl, “Grenzenloses Eurasien,” *Jungle World* 45, 30 Ekim 2002, http://www.nadir.org/nadir/periodika/jungle_world/2002/45/29a.htm (erişim 4 Ekim 2007); Dmitry Shlapentokh, “Russian Nationalism Today: The Views Of Alexander Dugin,” *Contemporary Review*, Temmuz 2001, http://findarticles.com/p/articles/mi_m2242/is_1626_279/ai_77712793 (erişim 4 Ekim 2007); Alan Ingram, “Alexander Dugin: Geopolitics and Neo-Fascism in Post-Soviet Russia,” *Political Geography* 20, no. 8, 2001, s. 1029–1051.

¹³ **Evraziiskii vzgliad. Mirovozzrencheskaia platforma OPOD ‘Evraziia’**, Moskova, 2002.

onların önemini basit ve kısa bir şekilde vurgulamaktadır. Bunun ötesinde ve yine diğer yazılarındakinin tersine bu belgelerdeki vurgu sadece jeo-filozofik düşünce üzerine olmaktan ziyade daha çok siyasal mobilizasyon üzerinedir. Bununla Dugin'in, Sovyetler Birliği'ni siyasal ve jeopolitik olarak yeniden kurma amacının fiili faaliyet raporu açıkça dile getirilmektedir. Benim görüşüm ise; Dugin'in Avrasyacı vizyonunun, iki dünya savaşı arası dönemin öncü göçmenleriyle var olan önemli görüş ayrılıklarını ortaya sermekte olduğu yönündedir. Bu ayrılıklar, iki dönemin farklı siyasal çevrelerinden bahsetmekte ve sırasıyla Rusya'nın milli vizyonundaki ve jeopolitik ihtiraslarındaki temel uyumsuzlukları yansıtmaktadırlar. Dahası, Dugin'in anlayışının ve bakış açısının şekillenmesinde, Klasik Avrasyacılık düşüncesinden başka geleneklerin de etkili olduğu net olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu uyumsuzlukları en iyi şekilde anlayabilmek için analizimize ters yönden başlamalı ve çok genel ve yüzeysel düzeyde Klasik Avrasyacı geleneği Dugin'in Yeni-Avrasyacılığı'na bağlayan ilişkileri göz önüne almalıyız¹⁴. Temel olarak, iki gelenek de Rusya'yı, Avrasya kara kıtasının geniş topraklarında yerleşmiş farklı kültürden insanları kapsayan ve böylece tek vücut olmuş bir uygar varlık olarak görme arzusu içindedir. Bu uygarlık yüzyıllarca birarada yaşamının ve etkileşim içinde olmanın bir sonucudur; çünkü bu süreçte bu varlık, Avrupa ve Asya'dan gelen eşit seviyede sosyal, siyasal ve kültürel güçler tarafından şekillendirilmiş ve Avrasya veya Rusya-Avrasyası olarak adlandırılmıştır¹⁵. 19. yüzyıldan bu yana devam eden Rus milliyetçiliği düzleminde, her iki gelenek de –Klasik ve Yeni Avrasyacılık- Rusya Avrasyası'nı temel olarak 'Batı' ile olan zıtlıklar açısından tanımlamaktadırlar. Bu iki dünya, güçlü ve aşılabilir bir bağdaşmazlıkla bölünmüş olarak görülmektedir. Tarih boyunca bu uyumsuzluk, Rusya-Avrasyası'nın milli zenginliğini ve jeopolitik birliğini yok etme arayışlarında olduğuna inanılan Batı'dan gelen bitmek tükenmek bilmeyen kin ve düşmanlık ile beslenmiştir. Bunun ötesinde, Batı'da gelecekte de Rusya Avrasyası'nın büyük tehdidinin ve meydan okumasının devam edeceği yönünde bir kanı mevcuttur. Klasik ve Yeni-

¹⁴ Bu makalede, yeni-Avrasyacılık "neo-Eurasianism" sadece Dugin'in açısından ele alınmıştır.

¹⁵ Nikolai Sergeevich Trubetskoi, "Obshcheevraziiskii natsionalizm", **Istoriia. Kul'tura. Iazyk**, (Ed.) Trubetskoi 1927, s. 417–427.

Avrasyacılık, Rusya Avrasyası’nda var olan çeşitli kimliklerin tanınması ihtiyacı temelinde, 19. yüzyılın Rus merkezli milliyetçiliğinden ayrılırlar. Nikolai Trubetskoi’un Rusya Avrasyası’nın üst seviyesi olarak adlandırdığı birleşmiş Avrasya’nın bütünlüğünün tek Avrasyalı kimliğine ek olarak, alt seviyelerde de daha yerleşmiş kimlikler mozaigi mevcuttur¹⁶. Kimlik ilişkilerinin kendine özgü yapısı ve kalitesi seviyelere göre değişir. Rusya Avrasyası’nın birleştirici makro seviyesinde grup kimlikleri ortak tarihi deneyimlerden, etnik gruplar arası tamamlayıcılıktan ve karşılıklı kabul edilmiş jeopolitik faydadan türerken, alt seviyelerde bu kimlikler daha çok etnik aidiyetten türemektedir. Farklı seviyelerde sosyal aitliğin ve kişisel tanımlamanın farklı söylemlerinin hepsi eşit olarak meşrudur ve hepsi tasarlanan Avrasya devleti çerçevesinde desteklenmek zorundadır.

Son olarak söylenebilir ki, Klasik ve Yeni Avrasyacılığın her ikisi de, var olan devlet yapısının jeopolitik açıdan birçok bağımsız veya yarı bağımsız varlıklar olarak ayrılması sonucu siyasal olarak çökmesi gibi dış koşullara karşı gösterilen bir reaksiyon olarak ortaya çıkmışlardır¹⁷. Her iki Avrasyacılık siyasal olarak ayrılmayı oldukça kolay kabul ederken, her ikisi içinde organik bağlarla bağlı bir uygarlığın bölgesel olarak parçalanmasına alışmak oldukça zordur. Bu durum, iki hareketin de temel mantığını ve fikirlerini geçmişte desteklemiş ve halen desteklemeye devam eden Avrasya’nın geleneksel jeopolitik bağlılığını devrim sonrası kaostan kurtarma ve böylece üniter Avrasya devletini yeniden kurma zorunluluğuna ilişkin bir kararlılık ile sonuçlanmıştır.

Genel olarak tekrar etmek gerekirse, iki dünya savaşı arası dönemin Avrasyacılığı ile günümüz Avrasyacılığı’nın arasındaki yansımalar oldukça gerçekçidir. Dugin, daima bunlara vurgu yapmakta ve kendi çalışmalarını, yasallığın ve derinliğin önemi ile desteklemek için Klasik Avrasyacılığı kullanmaktadır. Oysa tüm bu meselelerin nasıl oluşturulduğunu ve tam olarak neyi ifade ettiklerini anlamak için derinlemesine bir inceleme yapıldığında, açık

¹⁶ Nikolai Sergeevich Trubetskoi, “Verkhi i nizy russkoi kul’tury”, **Istoriia. Kul’tura. Iazyk**, (Ed.) Trubetskoi, 1921, s. 126–140; “Evraziiskii vzgliad (Osnovnye printsipy doktrinal’noi evraziiskoi platformy),” **Evrasiiskii vzgliad**, s. 19–61, özellikle s. 28–29.

¹⁷ Nicholas V. Riasanovsky, “The Emergence of Eurasianism,” *California Slavic Studies* 4, 1967, s. 39–72.

benzerliklerin, uyumsuzlıklara yenilmeye başladığını görürüz. Bu durum net olarak dört temel soru aracılığıyla ortaya koyulabilir.

1. AVRASYA NEDİR?

Bu soru aynı zamanda hem çok basit hem de çok temeldir. Klasik Avrasyacılar için cevap açıktı: onlar için Avrasya, sınırları yaklaşık olarak coğrafi sınırlar ile uyum içinde olan belirli bir uygarlık alanı idi. Burada oturan insanlar kendilerini Avrasyalı olarak nitelemekte ve aynı zamanda mantıksal olarak onlara bölgenin dışındaki insanlardan ve uygarlıklardan farklı olduklarını empoze eden birçok genel karakteristik özelliği paylaşmaktaydılar.

Diğer taraftan, Dugin için cevap çok daha karışıktı. Daha önce belirttiğimiz gibi o, Avrasya kavramını, özel bir coğrafi bölge olarak ve Rus imparatorluk mirasını ve daha sonraları Sovyet devlet sistemini temsil eden bir uygarlık alanı olarak kabul etmektedir. Buna ilaveten, Dugin kati olarak farklı temel bir tanım üzerinde durur ki; bu tanım Avrasya'yı ne tamamen ayrı özel bir coğrafi bölge olarak ne de benzersiz bir uygarlık olarak tanımlar; daha ziyade siyasal ve ideolojik bir açıdan yaklaşır. Bu yaklaşım, tek kutuplu Yeni Dünya Düzeni'nin kurulması ile küresel egemenliği gerçekleştirmekten pek de farkı olmayan Soğuk Savaş sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nin büyük küresel projesine bir tepkidir. Atlantikçi düşünceyi destekleyen Amerikalılar'a Avrasyalıların tepkisi mutlaktır ve Dugin, bunun 21. yüzyıl'ın tarihsel profilini (*oblik*) tanımlayacağı üzerinde ısrar etmektedir¹⁸. Aynı zamanda Dugin'e göre, Avrasyacılığın en önemli tarihsel görevi Dünya'yı Atlantisizm'e karşı savaşmak için desteklemektir¹⁹. Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi, bu karşı duruş muazzam enerjisini ve organizasyonel güdüsünü (günümüzde yeniden yükselen) Sovyetler Birliği'nin siyasal alanından almaktadır. Diğer taraftan söylenebilir ki; temelde Avrasya'nın sınırları bu siyasal alanın dışına taşmakta ve yerkürenin Amerikan hegemonyasına karşı savaşan insanlarını ve bölgelerini kapsamaktadır.

¹⁸ **Evrasiiskii vzgliad**, s. 23.

¹⁹ *Ibid.*, s. 40.

2. AVRASYA NEREDEDİR?

Klasik Avrasyacılığın önemli yeniliği ve radikalliği Rusya Avrasyası'nın siyasal, milli ve kültürel karakterinin kendine özgü anlayışı ile ilgilidir. Bu Avrasyacılık düşüncesi Rusya Avrasyası'nın coğrafi şeklini hiçbir şekilde değiştirme teşebbüsünde bulunmamıştır. Hatta söylenebilir ki; onların coğrafi vizyonu tamamen geleneksel ve basitti. Rusya-Avrasyası'nın sınırları Rus Devleti'nin en geniş topraklara sahip olduğu yani 20. Yüzyıl'ın başındaki şekli ile aşağı yukarı uyuşmaktaydı. Bununla ilgili olarak birkaç önemli istisna bulunmaktadır ki bunlar: Polonya ve Finlandiya'dır. Bu iki devlet tamamen Avrasya'nın dışında kalmış olarak düşünülmekteydi. Yine de bu istisnalar 1920'lerin ortalarına kadar SSCB'nin sınırları aracılığıyla düzeltilmiş ve sonrasında Avrasyalılar sorgusuz sualsiz bu durumu kabullenmişler. Onlar, bu alanı, üniter ve ileri derecede farklı coğrafik bir bölge olarak sınırlarla diğerlerinden ayrılmış, Petr Savitskii'nin adlandırdığı gibi organik olarak bütün ve sıkıca birbirine bağlı 'coğrafi bir varlık' görüyorlardı. Bu bağlılık, Savitskii'nin bahsetmiş olduğu, bölgenin içsel görünümünü oluşturan tundra, step, çöl ve tayga arasındaki özel topografik ilişkilerin bir sonucu olarak kendi doğasından gelmekteydi²⁰. Bu dört özelliğin doğal, fiziksel, coğrafik bütünlüğü çağlar boyunca Avrasya'nın siyasal, sosyal ve kültürel gelişimini desteklemiştir.

Dugin açısından Avrasya belirsiz ve karmaşık bir varlıktır. Onun dikkati, Sovyetler Birliği'nin yayılmış olduğu alan üzerine odaklanmıştır ve Dugin, Rus devlet sisteminin geleneksel alanı için klasik anlamda Avrasya terimini kullanmaktadır. Bu ruh hali içinde Dugin, Sovyetler Birliği sonrasında bu alanların bir çeşit birleştirilmiş siyasal varlık olarak tekrardan kurulması projesini güçlü bir şekilde desteklemektedir. Dugin BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) oluşumu için umudunu sürdürmekte ve ayrıca tekrar birleşmeyi başarabilmek için jeopolitik bir araç olarak “Avrasya Birliği”ni de olumlu bir adım olarak görmektedir. Bu birliğin yeni bir ideoloji, ekonomi ve yönetim temelinde SSCB'ye benzer bir oluşuma dönüşeceğine yönelik inancını da yitirmemiştir²¹. Buna rağmen Dugin'in

²⁰ P. N. Savitskii, “Geograficheskii obzor Rossii-Evrazii”, **Mir Rossii – Evraziia**, (Ed.) Novikova ve Sizemskaiia, 1926, s. 219–232.

²¹ “Evraziia prezhde vsego,” **Evraziiskii vzgliad**, s. 3–17, özellikle 14.

Avrasya'nın coğrafik temelleri Sovyet sonrası alanla sınırlandırılmaz. Bu durum açık bir şekilde fikirlerini aydınlatması için yazılarına eklediği haritalarda görülebilir. Bu haritalar Avrasya'nın sınırlarını imparatorluk Rusyası'nın, Sovyetler Birliği'nin ve Sovyetler sonrası alanın ötesinde, Avrupa'nın batısına, Orta Asya'nın güneyine ve Çin'in doğusuna ve hatta Pasifik'e kadar yayılmış olarak göstermektedir²². Bu algısal genişlemeden dolayı, Avrasya'nın sınırları, varolan uygarlık sınırları ile örtüşebilmek için mecburen sonlanır ve uluslararası siyasal düzenin öncelikleri ile uyumlu olmaya başlar. Son ve çok önemli bir nokta olarak belirtmekte fayda var ki; Dugin'in Avrasyacılığı, aşağıda inceleneceği üzere, gerçek küresel bir proje olabilmek için coğrafi sınırları aşmaktadır.

3. BATI NEDİR?

Avrasyacılığın, Rusya'yı, onun Batı'dan temel farkları açısından tanımlamasına rağmen, Batı'nın spesifik karakteri ve gerçek konumu farklı şekillerde anlaşılabilir. Coğrafi vizyonları ve Batı ile ilgili görüşleri açısından, Klasik Avrasyacılar, devrim öncesi Rus milliyetçiliğine tam bir sadakat içinde kalmışlardır. Onlar için Batı, Avrupa demekti ve bilhassa Batı Avrupa ve oradaki Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya ve Avusturya-Macaristan gibi öncü endüstriyel imparatorluklar. Nikolai Danilevskii'nin Roman-Germen kültürel-tarihsel modelinde, Rus milliyetçiliği 19. yüzyılın ortalarına kadar tek bir uygarlık alanı olarak "Batı Avrupa" kavramını geliştirmişti. Bu nitelendirme çok farklı terimlere rağmen yarım yüzyıl sonra Oswald Spengler'in Batı'nın Çöküşü (*Untergang des Abendlandes*) adlı eserinde yankı bulmuştu. Avrasyacılar, Danilevskii ve Spengler'dan eşit ölçüde etkilenmişler ve onların Avrupa nitelemesini kendilerininmiş gibi benimsemiştiler. Batı Avrupa uygarlık bölgesi ve Rusya Avrasyası arasındaki uzlaşmaz zıtlık, onların düşünce dünyalarının temelinde yer almakta ve bu zıtlık, ilk Avrasyacılık manifestosu olan Nikolai Trubetskoi'un "Avrupa ve İnsanlık" (*Europe and Mankind*) eseri ile ki bu eser Spengler'a cevap olarak kaleme alınmıştır, etkili bir şekilde ortaya konmuştur²³. Klasik Avrasyacılar'ın dikkati ki genel bağlamda bu durum Rus milliyetçi geleneği için de geçerlidir, direkt olarak Kıta Avrupası'nın

²² Dugin'in haritalarının örnekleri için bkz. *Osnovy geopolitiki*, 17, 45, 64, 70, 233.

²³ Nikolai Sergeevich Trubetskoi, *Evropa i chelovechestvo*, **Rossiisko-Bolgarskoe knigoizdatel'stvo**, Sofia, 1921.

eski dünyası üzerine odaklanmıştı ve onlar Kıta Avrupası'nın sömürgelerini gözardı etmekteydiler.

Avrasyacılar açısından Avrupa ve Rusya arasındaki karşıtlık insanın bilincinin sınırlarını aşan doğüstü bir durum idi. Gerçek anlamda, bu ikili, karşılıklı olarak birbirlerinin zıttı idiler. Rusya Avrasyası kendini tam olarak Batı ile farkları ve ona karşı olan üstünlükleri açısından tanımlamaktaydı. Tekrar etmek gerekirse, Klasik Avrasyacılar mevcut farklılıkları tanımlarken Rus milliyetçi geleneğinin söylemlerini kullanmaktaydılar. İki anlayış da ahlak ve medeniyet ilkeleri üzerine oturtulmuştu. Temel farklılıklar olarak ise Avrupa'nın bireyseliği, materyalist düşüncesi ve sömürgeci zorbalığına karşı Rusya'nın tinselliği, hoşgörüsü ve sosyal bütünlüğü gösterilmekteydi. Tabii ki ifade etmeye gerek yok ki, mevcut farklılıkların üstesinden gelinebileceği veya gelmesi gerektiği ve bunun sonucu bir uzlaşmaya varılabileceği üzerine herhangi bir düşünce mevcut değildi. Ne Danilevskii'nin ne de Spengler'in tarihsel modelleri bu çeşit bir evrensellik için emsal teşkil etmiyordu ve Klasik Avrasyacılar için bunun hiçbir çekiciliği yoktu. Tüm bunların tam tersine ulaşılması hedeflenen en son amaç; Avrupa'dan mümkün olduğunca soyutlanmak ve ona uygun bir alternatif olarak Avrasya'yı geliştirmekti.

Dugin'in bakış açısı oldukça farklıdır. O, Roman-Germen kültürel alanının tarihsel gerçekliğini ve bu alanın Rusya ve Rusya-Avrasyası ile zıtlığının önemini kabul etmektedir. Dugin etkili bir şekilde Avrasya perspektifini, 1945 ve 1991 sonrası dünyanın temel küresel değişimlerini yansıtmak için güncellemiştir ve bu değişimlerin sonucunda, Batı'nın ağırlık merkezi, Atlantik'in ötesine Kuzey Amerika'ya kaymıştır. Artık, Avrasya'nın antitezi ve en önemli rakibi Amerika Birleşik Devletleri idi. Bu değişim, Amerika Birleşik Devletleri için sadece Soğuk Savaş bağlamında iki kutuptan biri olarak değil, eski dünyanın milletlerini de içine alan geniş bir Batı müttefikliği için gereken temel organizasyonel ve materyal desteği sağlamak açısından da gerçekleşmiştir. Fakat Dugin'in açısından, bu durumun tam tersine, dünyanın kalan tek süper gücü, Batı ve Orta Avrupa'daki eski müttefikleri ile (fiili olarak her zaman görülme bile) tam bir zıtlık içerisinde ve onlardan ayrı olarak ayakta durmaktadır. Önemli bir nokta, Dugin artık bu zıtlığı Batı olarak değil daha ziyade Atlantik dünyası, Atlantisizm olarak adlandırmaktadır.

İki nokta burda çok önemli. Bir taraftan, Atlantik ötesine doğru coğrafi kayma iki varlık arasındaki zıtlığın karakterinde de bir kaymaya sebep olmaktadır. Klasik Avrasyacılığın uzlaştırılmaz tinsel ve tarihsel-modernleşme ayrımının yerine Dugin, Rusya Avrasyası'nın, Amerika Birleşik Devletleri ile zıtlığının, objektif olarak küresel jeopolitiğin temel prensiplerinden kaynaklandığı konusunda ısrar etmektedir. 20. yüzyılın ilk yarısında Avrupa'nın jeopolitiğinin teorik birikimi oldukça geniş olarak –ve aynı zamanda taraflı- resmedildiğinde, Dugin, kara ve deniz güçleri arasındaki çatışmanın tarih boyunca devam ettiğini belirtmektedir. Günümüzde bu, en önemli küresel ayrımı yani Amerika Birleşik Devletleri ve Avrasya arasındaki uzaklaşmayı belirlemektedir. İçinde bulunduğumuz şu günlerde, Amerika Birleşik Devletleri küresel hâkimiyetini kurmaya çalışırken, daha önce de belirtildiği gibi buna direnmek için de dünyanın geri kalanına liderlik etmek, jeopolitik bir zorunluluk ve kader olarak Rusya Avrasyası'na düşmektedir. Bu mantık daha önce belirtilmiş olan noktalardan ikincisinin temelidir ve bu bağlamda Kıta Avrupası, Rusya'nın antitezi ve 'öteki' olarak geleneksel kimliğini kaybetmiştir ve daha ziyade tüm bunlar için artık sadece potansiyeli olan bir varlık olarak görülmektedir. Tekrar etmek gerekirse, bunun temeli jeopolitiktir. Avrupa, Amerika'nın hegemonik uğraşları açısından dünyanın diğer kıtaları kadar savunmasız ve hassastır. Bu da demektir ki Avrupa, gelecekte bir müttefiklik için Rusya-Avrasyası ile doğal jeopolitik ilişkilere sahiptir²⁴. Bu durum, Dugin'in çok ciddiye aldığı ve diğer yazılarında da uzun bir şekilde tartıştığı Paris-Berlin-Moskova eksenini olarak adlandırılan bir tasarı ile de ifade edilmektedir.

4. AVRASYA'NIN DÜNYA'DAKİ YERİ NERESİDİR?

19. ve 20. yüzyıllar boyunca milliyetçi söylemlerin standart tartışmalarını takiben, Klasik Avrasyacılar, Rusya Avrasyası'nın ayırt ediciliğini ifade etmek için Avrasya alanının doğal, coğrafi bütünlüğü görüşünü kullanmışlardı. Bir taraftan bu, Rusya Avrasyası'nın dünyanın diğer bölgelerinden bazı temel farklılıklarının olduğu anlamına gelmekteydi; özellikle Avrupa'dan Asya'ya uzanan sınır boyunca ona komşu olan ülkelerden. Diğer taraftan, Rusya Avrasyası'nın organik uyumluluğu, onun kapalı coğrafi bir dünya olduğunu -Savitskii'nin adlandırdığı gibi kendi içinde "ayrı bir dünya" (*mir v sebe*)- kendi kendine yeten, özerk ve başkasına

²⁴ **Evraziiskii vzgliad**, s. 52–53.

İhtiyacı olmayan bir varlık olabilmesi için gerekli maddi-manevi her türlü kaynağa sahip olduğunu ifade etmekte idi. Tüm bunlar, Klasik Avrasyacılığı radikal izolasyoncu bir doktrin yapmak için tasarlanmıştı ve bu izolasyonculuk, onun en önemli siyasal prensiplerinden bir tanesiydi²⁵. Bu arada, Avrasyacılığın kökleri, Friedrich List ruhuyla oluşturulacak bir milli piyasaya, imparatorluğun uzak bölgelerinin de entegre edilmesi için bazı Rus milliyetçilerinin gösterdikleri 19. yüzyılın kararlılığı içerisinde ortaya çıkmaktadır. Bu öyle bir kararlılıktır ki; zamanının önde gelen devlet adamlarını (Witte ve Struve) motive etmiş ve Trans-Siberian tren yolunun yapımını teşvik etmiştir. Bunun ötesinde, tam milli otonomiye tesis edebilmek ve kendi kendine yeterli olabilmek için Rusya Avrasyası alanının birleşme zorunluluğu, Klasik Avrasyacılığın, temelinde barındırdığı otarşik düşüncelerin yanısıra; iki dünya savaşı arası Kıta Avrupası'nın çeşitli devletçi doktrinlerini de benimsemesine yol açmıştı. Bu milli otarşi vizyonu tam anlamıyla zamanın Sovyetler Birliği'nde kabul görmüştü. O dönemde, bu vizyon, hem 5 yıllık planlar açısından hummalı hareketlenmelere sebep olmuş; hem de Sovyet komünizmi ile Klasik Avrasyacılık arasındaki önemli ideolojik ilişkinin kaynağını tesis etmişti. Doğrusu bu ilişki, bazı Avrasyacıları, Sovyet Bolşevizmi aracılığıyla bu vizyonun başarılabilceği konusunda ikna etmişti ve bu durum, onları, sonuç olarak Stalinist Rusya ile hayati öneme haiz bir uzlaşma denemesine doğru yönlendirmişti.

Bu noktaya kadar ki tartışma açıkça belirtmektedir ki; Dugin'in Yeni-Avrasyacılığı, Rusya'nın dünyadaki yeri konusunda çok farklı bir vizyona sahiptir. Bu vizyon, herşeyin ötesinde Dugin'in geliştirdiği Avrasyacı Yeni Dünya Düzeni'ni kendine merkez kabul etmiş global bir perspektiftir. Bu, Dugin'in jeopolitik kuşaklar veya bölgeler olarak adlandırdığı makro bölgelerin birleşmesi temelinde tüm dünyanın yeniden jeopolitik açıdan organize olması için kompleks bir modeldir. Buna göre yeni dünya dört bölgeden oluşur: Avrupa-Afrika, Asya-Pasifik, Amerika ve Avrasya²⁶. Bu kuşakların her biri sırasıyla Dugin'in Büyük Alanlar [(Rusça; *bol'shie prostranstva*), (Almanca; *Großraum*)] olarak adlandırdığı

²⁵ P. N. Savitskii, “Kontinent-Okean (Rossiia i mirovoi rynok), 1921,” **Kontinent Evraziia** Moscow, 1997, s. 398–419; P. N. Savitskii, “Geograficheskie i geopoliticheskie osnovy evraziistva, 1933,” **Kontinent Evraziia**, s. 295–303 RIE.

²⁶ **Evraziiskii vzgliad**, s. 23–24, s. 41–57; haritalar, s. 44–46.

birkaçının birleşmesi ile şekillendirilebilir. İçsel olarak, Dugin'in jeopolitik kuşakları açıkça güçlü ve gelişmiş olanların (Amerika Birleşik Devletleri veya Batı Avrupa) zayıf (sırasıyla Güney Amerika veya Afrika) üzerindeki hegemonyası ilkesine dayandırılmıştır. Diğer taraftan, global düzeyde bu dört bölgenin birleşimi, denge unsuru gözetilerek, eşitlik ve karşılıklı tanıma ilkesine dayandırılmıştır. Bu dört parçalı düzenleme ile Dugin, global düzeyde jeopolitik gücün baskın modu olarak çok merkezliliği kurmayı amaçlamakta; böylece onun Avrasyacılığı'nın en önemli amacını yani Amerika'nın küresel hegemonyasının ortadan kaldırılmasını güvenceye almak istemektedir. Ancak, bu yalnızca belirtilen makro bölgelerin üçünün, Kuzey Amerika süpergücüne karşı müttefikliği ile başarılabilir. Bunun en önemli aşamalarından bir tanesi daha öncede bahsettiğimiz Paris-Berlin-Moskova eksenidir ve Dugin'in üzerine büyük bir ihtirasla makaleler ve kitaplar yazdığı, Dublin'den Vladivostok'a kadar uzanan bir Avrupa-Asya (Euro-Asian) İmparatorluğu'nun oluşumudur. Bu, diğer önemli güç odaklarına doğru genişletilebilir; örneğin Orta Asya'da Tahran-Moskova eksenini ve Doğu Asya'da Tokyo-Moskova eksenini.

En son noktada görünen o ki Dugin, dünya çapında jeopolitik ilişkilerin yeniden düzenlenmesi için çok daha kapsamlı bir tasarı münasebetiyle Avrasya'ya olan ilgisini geri plana atmıştır. Bu şaşırtıcı durum, Dugin'in global jeopolitik kalıp içerisine Avrasya'yı yerleştirmeye çalışırken; bu terimin kullanımı konusundaki belirsizlik ile ortaya çıkmaktadır. Ama yine de, Avrasya bir "*bol'shoe prostranstvo*" yani büyük bir alandır. Etkileyici olarak bu alan, Klasik Avrasyacıların Rusya Avrasyası ile günümüzde ise Sovyetler Birliği'nin siyasal alanı ile temsil edilmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi bu alanın siyasal-ekonomik birleşmesi, Avrupa-Asya Birliği (the Euro-Asian Union) biçiminde başlamış bulunmaktadır²⁷. Bu nispeten daha küçük "lesser" Avrasya'ya ek olarak, dört jeoekonomik kuşaktan birini temsil eden daha büyük "greater" bir Avrasya mevcuttur. Bu ikinci varlık, Sovyetler Birliği sonrası Rusya-Avrasyası'nı buna ek olarak kıtasal İslam devletlerini, Çin'i, Hindistan'ı ve belki de Doğu Avrupa'nın bazı devletlerini içermektedir. Buna rağmen, büyük "greater" Avrasya bile Dugin'in tam olarak global boyutlu vizyonunu kapsamamaktadır. Tam bu noktada, Avrasyacılığın Dugin tarafından anti-Amerikancılık olarak karakterize edilmesinin

²⁷ Ibid., s. 43, 58–59.

önemi ortaya çıkmaktadır. Açıklamak gerekirse, yeryüzündeki herhangi bir bölge veya ülke bilinçli olarak Amerikan hegemonik tasarılarına karşı yerleştirilmiştir; onun düşüncesine göre bu, fiili olarak Avrasyadır.

Mevcut olan bu tek kutupluluğa karşı direnmek Amerikan emperyalistlerinin dışında herkesin evrensel çıkarımadır ve ancak bu durumda Avrasya gerçekte tüm dünyayı temsil eden evrensel bir proje olur. “Avrasyacılık, tarihsel ve coğrafik açıdan yalnızca dünya medeniyetinin Batı kesiminin haricinde tüm dünyayı temsil eder”²⁸. Dugin, bu ifadede saklı olan anlamları aşağıdaki paragrafta ayrıntılı bir şekilde açıklamaktadır:

Böyle çok geniş bir anlayış içerisinde, Avrasyacılık, yeni ve emsalsiz bir anlam üstlenmektedir. O sadece yeni, komünizm sonrası Rusya için bir çeşit milli fikir (bu hareketin kurucularının amaçladıkları gibi) değil; aynı zamanda Rusya’nın ve Avrasya kıtasının sınırlarının ötesine geçen evrensel değeri olan geniş bir programdır. Aynı şekilde, Amerikancılık, günümüzde Kuzey Amerika kıtasının limitlerinin çok ötesindeki coğrafik bölgelere uygulanabilmektedir. Kısaca, Avrasyacılık, insan ırkının herhangi bir bireyi tarafından seçilebilecek özel bir medeni, kültürel, felsefi ve stratejik bir tercihtir; milliyet ve din farkı gözetmez²⁹.

“Temel olarak, global ilişkilerin (tek kutuplu globalizm) Batı uyarlamasına yeni bir alternatif olan Avrasyanın lideri olmak Rusya’nın kaderidir”³⁰. Dugin bu düşüncelerini (*Evrasiia kak Planeta*) “Bir Dünya olarak Avrasya” manifestosunda oldukça net bir şekilde anlatmıştır³¹. “Avrasyacılık sadece Rusya’nın gelişimi için bir vizyon değildir. O aynı zamanda yeryüzünün tüm insanları için yeni bir sosyal-siyasal organizasyonun ortak bir projesidir”³².

²⁸ Ibid., s. 20.

²⁹ Ibid., s. 36–37; orijinalde vurgulanan nokta.

³⁰ Ibid., s. 41; orijinalde vurgulanan nokta.

³¹ Ibid., s. 35.

³² Ibid., s. 42.

KAYNAKLAR

Kitaplar

DUGIN, Aleksandr, **Evraziiskaia Missiia Nursultana Nazarbaeva**, Moskova, 2004

DUGIN, Aleksandr, **Evraziiskii Put' kak Natsional'naia Ideia**, Moskova, 2002

DUGIN, Aleksandr, **Osnovy Geopolitiki. Geopoliticheskoe Budushchee Rossii: Myslit' Prostranstvom**, 4. Baskı, Moskova, 2000

DUGIN, Aleksandr, **Proekt 'Evraziia'**, Moskova, 2004

Evraziia: Etnos, Landshaft, Kul'tura, St. Petersburg, 2001

Evraziiskii Proekt Modernizatsii Rossii: Za i Protiv, Moskova, 1995

Evraziistvo i Kazakhstan. Trudy Evraziiskogo Nauchnogo Foruma 'Gumilevskie chteniia' 2, Astana, 2003

Evraziiskii Vzgliad. Mirovozzrencheskaia Platforma OPOD 'Evraziia', Moskova, 2002

Evraziiskii Vzgliad. Osnovnye Printsipy Doktrinal'noi Evraziiskoi Platformy

LARUELLE, Marlène, **L'idéologie Eurasiste Russe, Ou Comment Penser L'empire, L'Harmattan**, Paris, 1999

NAZARBAEV, Nursultan, **Evraziistvo: Ot Idei k Praktike** Astana, 2004

PURSIAINEN, Christer, **Eurasianism and neo-Eurasianism: The Past, Present, and Postmodernity of a Russian Integration Ideology**, UPI Working Papers V, Finnish Institute of International Affairs, Helsinki, 1998

TRUBETSKOI, (Ed.) Nikolai Sergeevich, , **Istoriia. Kul'tura. Lazyk**

ZIUGANOV, G. A., **Geografiia Pobedy: Osnovy Rossiiskoi Geopolitiki**, Moskova, 1998

Makaleler

BASSIN, Mark, “Classical Eurasianism and The Geopolitics of Russian Identity”, *Ab Imperio* 2, 2003

BASSIN, Mark, “Eurasianism and Geopolitics in Post-Soviet Russia”, **Russia and Europe**, (Ed.) GODZIMIRSKI, Jakub, Norwegian Institute of International Affairs, Oslo, 1996

BELIAKOV, N. N., ve PEROV, V. A. (Ed.), “Evraziiskii Proekt: Real'nosti, Problemy, Kontseptsii (Materialy ‘Kruglogo Stola’)”, *Klub ‘Realisty’: Informatsionno- Analiticheskii Biulleten’*, No: 16, Moskova, 1996

DUGIN, Aleksandr, “Teoriia Evraziiskogo Gosudarstva”, (Ed.)N. N. Alekseev, **Russkii Narod i Gosudarstvo**, Moskova, 1998

ERASOV, Boris, “Rossiia v evraziiskom prostranstve”, *Obshchestvennye Nauki i Sovremennost' 2*, 1994

“Evraziia Prezhde Vsego”, **Evraziiskii Vzgliad**

ISKHAKOV, D. M., “Kritika Novoi Evraziiskoi Ideologii v Sovremennom Tatarstane”, **Evraziistvo: Problemy Osmysleniia**, Ufa, 2002

KERR, David, “The New Eurasianism: The Rise of Geopolitics in Russia’s Foreign Policy”, *Europe-Asia Studies* 47, No: 6, 1995

KHAKIM, Rafael, “Russia and Tatarstan. At a Crossroads of History”, *Anthropology and Archaeology of Eurasia* 37, No: 1 1998

NAZARBAEV, Nursultan, “Evraziiskii Soiuz: Strategiiia Integratsii”, *Evraziia 1*, 1996

PARAMONOV, Boris, “Sovetskoe Evraziistvo”, *Zvezda 4*, 1992

PUTİN, Vladimir, “Rossiia Vsegda Oshchushchala Sebia Evroaziatskoi Stranoi”, **Evraziistvo: Teoriia i Praktika**, Moskova, 2001

RIASANOVSKY, Nicholas V., “The Emergence of Eurasianism”, *California Slavic Studies 4*, 1967

TRUBETSKOI, Nikolai Sergeevich, “Evropa i Chelovechestvo”, **Rossiisko-Bolgarskoe Knigoizdatel’stvo**, Sofia, 1921

TRUBETSKOI, Nikolai Sergeevich, “Obshcheevraziiskii Natsionalizm, 1927”, **Istoriia. Kul’tura.azyk**, (Ed.) TRUBETSKOI,

TRUBETSKOI, Nikolai Sergeevich, “Verkhi i Nizy Russkoi Kul’tury, 1921”, **Istoriia. Kul’tura. Iazyk**, (Ed.) TRUBETSKOI

TSYGANKOV, Andrei P., “Hard-Line Eurasianism and Russia’s Contending Geopolitical Perspectives”, *East European Quarterly 32*, No: 3, 1998

SAVITSKII, P. N., “Geograficheskie i Geopoliticheskie Osnovy Evraziistva 1933”, **Kontinent Evraziia**

SAVITSKII, P. N., “Geograficheskii obzor Rossii-Evrazii”, **Mir Rossii – Evraziia** (Ed.) NOVIKOVA ve SIZEMSKAIA, 1926

SAVITSKII, P. N., “Kontinent-Okean (Rossiia i Mirovoi Rynok) 1921”; **Kontinent Evraziia**, Moscow, 1997

ZIUGANOV, G. A., “Evraziia: Sud’ba i Vyzov”, **Drama Vlasti: Stranitsy Politicheskoi Avtobiografii**, Moskova, 1993

Gazete ve İnternet Kaynakları

ALISON, Sebastian, “Putin Pushes for ‘Eurasian Union’”, *Moscow Times*
<http://www.themoscowtimes.com/stories/2000/10/10/011.html>, 10 Ekim 2000

Putin, Shaimiev Hail Eurasianism, *RFE/RL Newsline* 9, No: 163
<http://www.hri.org/news/balkans/rferl/2005/05-08-30.rferl.html#04>, 29 Ağustos 2005

TAVROVSKII, E.g., Iu. B., “Tri Kruga Novoi Ideologii”, *Nezavisimaia Gazeta*
<http://www.ng.ru/politics/1999-09-08/trikruga.html>, 8 Eylül 1999

SHENFIELD, Stephen D., “Official Eurasianism in Orenburg Province”, *Johnson’s Russia List: Research and Analytical Supplement*, No: 10,
<http://www.cdi.org/russia/johnson/6350-7.cfm>, 12 Temmuz 2002